

คุณเอนกเป็นครูของผม

ความโชคดีในชีวิตของผมอย่างหนึ่งคือการที่ได้พบคุณเอนก นากะบุตร

เมื่อกว่า ๓๐ ปี มาแล้ว ผมฟังคุณเอนกพูดที่ธรรมศาสตร์เรื่อง “การพัฒนาที่สมดุล” โดยเน้นเรื่องชุมชน ผมรู้สึกว่ “คนนี้ใช่เลย” เพราะสิ่งที่คุณเอนกพูดนั้นลึกซึ้ง คมคาย และมีเสน่ห์ แล่นถึงจิตวิญญาณ

ที่ว่า “ใช่เลย” นั้น เพราะคุณเอนกพูดจากชีวิตจริง ประสบการณ์จริง ปฏิบัติจริง และสามารถสังเคราะห์เป็นปัญญา ไม่ใช่พูดจากตำราเหมือนครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ปัญหาของประเทศไทยก็คือ ด้วยระบบการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินมาว่า ๑๐๐ ปี สร้างแต่คนท่องจำตามตำรา แต่ขาดปัญญาจากประสบการณ์

ท่านมหาตมะ คานธี กล่าวว่า “ถ้าคุณเรียนรู้จากตำราคุณได้ความรู้ แต่ถ้าคุณเรียนรู้จากประสบการณ์คุณได้ปัญญา”

ปัญญากว้างไกลกว่าความรู้ ความรู้นั้นรู้เป็นเรื่องๆ หรือวิชาๆ แต่ปัญญานั้นรู้ความจริงที่เชื่อมโยงกันทั้งหมด รวมทั้งรู้ตัวเองด้วย

การศึกษาของเราเอาวิชาเป็นตัวตั้ง จึงไม่เกิดปัญญา แต่ประสบการณ์นั้นเชื่อมโยง สรรพสิ่งไปจนถึงมิติทางจิตวิญญาณ ท่านมหาตมะจึงกล่าวว่า ถ้าเรียนรู้จากประสบการณ์จะได้ปัญญา

สิ่งที่เป็นตัวตนของคุณเอนกคือปัญญาที่ได้มาจากประสบการณ์ ถ้าอ่านประวัติชีวิตของคุณเอนกในหนังสือเล่มนี้จะเห็นว่าคุณเอนกมีประสบการณ์อยากโชกโชกในชีวิต และการทำงานกับชุมชน ชุมชนกลายเป็นจิตวิญญาณของคุณเอนก คุณเอนกเป็นคนที่เข้าใจเรื่องชุมชนดีที่สุด เป็นบรมครูในเรื่องชุมชน

คุณเอนกได้มาชวนผมไปเป็นกรรมการโครงการ LDAP ซึ่งคุณเอนกทำโครงการขอรับทุนมาจาก CIDA ของแคนาดา ในการเป็นกรรมการโครงการ LDAP อยู่ ๕ ปี ผมได้เรียนรู้เรื่องชุมชนจากเพื่อนกรรมการ จากองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำชุมชนที่โครงการเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากคุณเอนกเองซึ่งเป็นผู้บริหารโครงการ จากความสำเร็จของโครงการ LDAP คุณเอนกได้ทำโครงการระยะที่ ๒ เสนอต่อ CIDA ซึ่งได้ให้ความสนับสนุนมากกว่าและนานกว่า อันนำมาซึ่งการเกิดขึ้นของมูลนิธิ และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI)

ต่อมาคุณเอนกยังนำประสบการณ์ไปเป็นผู้อำนวยการกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF (Social Investment Fund) ซึ่งไปสร้างเมล็ดพันธุ์เพื่อสังคมไว้ทั่วประเทศ

ประเด็นใหญ่ที่สุดของประเทศไทย คือการสร้างคามเข้มแข็งของสังคมลำพัง อานุภาพแห่งรัฐ (รัฐอานุภาพ) กับอานุภาพแห่งเงิน (ชนานุภาพ) โดยปราศจากอานุภาพแห่งสังคม (สังคมมานุภาพ) การพัฒนาจะสมดุลไม่ได้ เพราะจะบิดเบี้ยวไปตามอำนาจรัฐและอำนาจเงิน ซึ่งทำให้เสียสมดุลและวิกฤต ความเติบโตของอำนาจทางสังคมจะถ่วงดุล และประสานกับอำนาจทั้งสองเพื่อทำให้เกิดความก้าวหน้าอย่างสมดุล

งานของคุณเอนกจึงอยู่ตรงหัวใจของการพัฒนาประเทศ นั่นคือสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างความเข้มแข็งของสังคม คุณเอนกได้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความคิด และเมล็ดพันธุ์แห่งคนที่ทำงานเพื่อความ

เข้มแข็งของชุมชน ทั่วประเทศ ด้วยกาลเวลา เมล็ดพันธุ์เหล่านี้จะแตกดอกออกผล เพื่อรักษาแผ่นดินไทย ให้ร่มเย็น

ในวาระที่คุณเอนก นาคะบุตร จะมีอายุครบ ๖๐ ปี ผมขอถือโอกาสกล่าวขอบคุณคุณเอนกในสิ่งที่ คุณเอนกได้มอบให้ผมและเพื่อนคนไทย ขออานิสงส์นี้จงคลบ้นดาลให้เพื่อนคนไทย หันมาทำความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของความเข้มแข็งของชุมชน อันเป็นฐานของสังคมที่จะทำให้ประเทศไทยมั่นคง ขอให้ผลบุญ ที่คุณเอนกได้ทำมาจงคลบ้นดาลให้คุณเอนกมีอายุยืนนาน มีสุขภาพดี มีความสุข เป็นพลังที่จะ “แจกของ ส่องตะเกียง” ให้คนไทยและชาวโลกต่อไปอีกนานแสนนาน

ประเวศ วะสี

๓ กันยายน ๒๕๕๔